*הכל מודים *במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב שנאמר לא תאפה חמץ לא תעשה חמץ *במסרס אחר מסרס שהוא חייב שנאמר ומעוך וכתות ונתוק וכרות אם על כרות חייב על נתוק לא כל שכן אלא להביא נותק אחר כורת שהוא חייב? ואלא בזקן, *והאמר ר' יוחנן הן הן החזירוני לנערותי? אלא באשה, *ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו מאי איכא למימר? בזקינה אי נמי בעקרה:

מתני' *החושש בשיניו לא *יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא החושש במתניו לא יסוך (א) יין וחומץ אבל *סך הוא את השמן ולא שמן וורד, *בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכן לסוך בחול *ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם:

גמ' רמי ליה רב אחא אריכא דהוא רב אחא בר פפא לר' אבהו תנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ למימרא דחומץ מעלי לשינים והכתיב כחומץ לשינים וכעשן לעינים? לא קשיא הא בקיוהא דפירי הא בחלא ואיבעית אימא הא והא בחלא: הא דאיכא מכה הא דליכא מכה: איכא מכה מסי ליכא מכה מרפי: לא יגמע בהן את החומץ: *והתניא לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע אמר אביי כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן רבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע כאן לפני טיבול כאן לאחר טיבול, ונימא מדלפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי דשמעינן ליה לרבא דאית ליה הואיל דאמר רבא ליכא מידי דבשבת שרי וביום הכפורים אסור הואיל דבשבת שרי ביוה"כ נמי שרי? הדר ביה רבא מהא. ממאי דמהא הדר ביה דילמא מההיא הדר ביה? לא ס"ד *דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ: החושש במתניו כו': אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב הלכה כר' שמעון, למימרא דרב כר' שמעון סבירא ליה *והאמר רב שימי בר חייא משמיה דרב האי *מסוכרייא דנזייתא אסור

ויקרא ו · שם כב · משלי י

רש"י

הכל מודים · אע"פ שנחלקו בבכור שאחזו דם אי מקיזין או אין מקיזין דהוי מטיל מום בבעל מום ואיכא למאן דשרי להקיזו ולעשות בו מום מודין הם במחמץ מנחה אחר מחמץ שכל עשיותיה של מנחה נאסרו בחימוץ: **דכתיב לא תאפה חמץ לא תעשה חמץ.** אפייה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה וחייבין עליה בפני עצמה ט"ו והכל מודים שאם לשה הראשון בחימוץ ובא השני וערכה בחימוץ והשלישי אפאה כולם חייבין: **כורת** · שאינו נותקן לגמרי אלא חותכן ותלויין בכיס: **אלא בזקן** · שפסק מלידה: **והא אמר ר' יוחנן** · בפרק מי שאחזו במסכת גיטין: **הן הן החזירוני לנערותי.** הרפואות האמורות שם למי שאינו בריא בתשמיש ואמר ר' יוחנן לאחר שזקנתי החזירוני אותן רפואות לנערותי לתשמיש אלמא זקן מוליד: **אלא באשה** · שאינה מצווה בפריה ורביה כדאמרי' ביבמות פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין דרכה של אשה לכבש: **מתני' מטבל כדרכו** · מאכלו ופתו בחומץ: **לא יסוך בהן יין וחומץ** · דאין אדם סך אותו אלא לרפואה: **אבל לא שמן וורד** · לפי שדמיו יקרין ואינו מצוי ומוכחא מילתא דלרפואה עביד: **שכן דרכן לסוך בחול** · בלא מכה: **גמ' קיוהא** · יין שלא נתבשל כל צרכו בענביו קשה לשינים: **ליכא מכה מרפי** · נומת הבשר והשינים נרפים רחוקין זה מזה דשיילי"ר מתחלעות: **לא יגמע ופולט** · דמוכח דלרפואה היא: **לפני טיבול** · לפני אכילה מותר שדרכן היה לטבול בחומץ בכל יום והרואה אומר זהו טיבולו ולאחר טיבול אסור הכל יודעין שכבר סעד וטבל כל צרכו: **ונימא מדלפני טיבול שרי כו'** · דאין לך שאסור למקצת השבת ומותר למקצתו דהא שמעינן לרבא בפרק י"ט במסכת ביצה דאמר גבי טבילה הואיל בכי האי גוונא דקתני התם דאין מטבילין כלים בשבת ואדם טובל ואמרינן כלים מ"ט לא, אמר רבא מפני שנראה כמתקן כלי אבל אדם נראה כמיקר ואמרי' תינח בשבת דשריא רחיצה ביוה"כ דאסור רחיצה והכל יודעין דטובל הוא ומתקן עצמו מאי איכא למימר הא איכא למיגזר אטו מתקן עור לגי? ואמר רבא ליכא מידי דאיסור שבת דבשבת לישתרי וביוה"כ ליתסר והואיל ובשבת לא הוה למיסריה ביוה"כ נמי לא גזור עליה: **הכא גרסי' הדר ביה רבא מהא** · דקודם טיבול ומוקי מתניתין במגמע ופולט כאביי וזו נאמרה תחלה והדר ביה: **דילמא מההיא הדר ביה** · וסבר דביום הכפורים אסור לטבול ולא אמרינן הואיל וההיא איתמר ברישא: **למימרא דרב** · בקולי (נ"א בכולי) שבת סבירא ליה כר' שמעון והא אמר כו': **האי מסוכרייא** · בגד כורכין בברזא חבית של חרס מפני שאין הנקב שוה: **אסור**

תוספות

להביא נותק אחר כורת כו'. פירש"י דכורת היינו שכורת ביצים ממקום חיבורן ועדיין הם בכיס ונותק הוי שנותקן מן הכיס ומשליכן לארץ קשה לר"י דבפרק על אלו מומין (בכורות דף לט:) קאמר דנתוק וכרות לא הוי מום בגלוי דהא איתנהו פי' איתנהו בכיס ונראה לר"י דכרות הוי שלא נכרתו לגמרי ממקום חיבורן אלא עדיין מעורים קצת ונתוק היינו שניתקו לגמרי אלא שהם בכיס: **אלא** בזקן · הכא לא שייך למיסר משום מסרס אחר מסרס דזקנה לאו סירוס היא: **בזקנה** ובעקרה. באשה נמי לא שייך בה מסרס אחר מסרס דאין שייך בה סירוס: **כי** תנן נמי מתניתין במגמע ופולט תנן · וסיפא דקתני אבל מטבל הוא כדרכו ה"ה דה"מ למיתני במגמע ובולע אלא אורחא דמילתא נקט: **לא** ס"ד דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן · תימה מנא לן דמהא הדר ביה דילמא מטעם דמפרש התם* דאין מטבילין בשבת משום דמיחזי כמתקן כלי ויפרש דאסור לטבול משום גזירה שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר או כשאר טעמי דמפרש התם והני טעמי לא שייכי באדם הלכך מותר ביוה"כ בלא טעמא דהואיל דלכולהו אמוראי לא פריך התם ביוה"כ ליתסר אלא לרבא ואומר ר"י דלא מסתבר להפוכי תרי מילי משום חדא דתרי מילי נינהו חדא מטעם דנראה כמתקן וחדא הא מילתא דאית ליה הואיל ולהכי ניחא ליה טפי למימר דהדר מהך דהכא ויהיו שני דבריו קיימים וא"ת ונוקי הך ברייתא דטובלין כדרכן כמ"ד טבילה בזמנה מצוה ורבא כמ"ד לאו מצוה וי"ל משום דטבילה בזמנה מצוה לא הוה שרינן איסור תיקוני מנא ובפרק כל כתבי הקדש (לקמן דף קכא.) משמע דאפי' למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה טובלין כדרכן כל חייבי טבילות דתניא התם ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול משמע דאי בעי טביל אע"ג דסבירא (ג) טבילה בזמנה לאו מצוה וא"ת דתניא בפרק בתרא דיומא (פח.) הזב והזבה ובועל נדה וטמא מת טובלין ביוה"כ טמא מת היכי טביל ומה תועלת לו אותה טבילה הא אין טבילה בלא הזאה והזאה לא דחי יוה"כ כי היכי דלא דחיא שבת כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים (דף סט.) וליכא למימר שתועיל לו טבילה לענין שיוכל להזות למחר דהא תנן בסוף מסכת פרה דהזה עצמו טובל בלילה ומזה ביום משמע שצריך להזות ביום שטבל וי"ל דלעולם אין צריך לטבול ביום הזאה והתם קמ"ל דיכול לטבול בלילה אע"ג דטבילה היא כתחלת הזאה דאין הזאה בלא טבילה והזאה ביום היא א"כ התם איירי בטבילה דלאחר הזאה כדאמר בספרא הקדים טבילה להזאה לא עשה ולא כלום משמע דאיכא נמי טבילה לאחר הזאה: **טובלין** כדרכן בין בט' באב בין כו' · בפ"ק דתענית (דף יג.) פליג עליה ר' חנינא סגן הכהנים ואמר כדי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה אחת בשנה והלכתא כוותיה כדאמר בירושלמי: **למימרא** דרב כר"ש ס"ל · פי' בקונט' למימרא דרב בכולי שבת כר' שמעון סבירא ליה ולי נראה דאם כן הוה ליה לאקשויי מכרכי דזוזי דרב אסר בפרק קמא (דף יט:) וכמה אמוראין דמחלקין באיסורי שבת כדאמר בפרק מפנין (לקמן קכח.) במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה במוקצה לטלטול כו' ונראה לר"ת דמשמע ליה דטעמא דר' שמעון במתני' משום דשרי דבר שאין מתכוין ות"ק אסר ליה אפי' לתענוג משום דזימנין לרפואה קעביד ואסר בעלמא דבר שאין מתכוין ור"ש דמקיל בעלמא קסברי נמי הכא בשאין מתכוין לרפואה והשתא אתי שפיר: **האי** מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקא ביומא טבא · פי' סתימת גיגית של שכר אסור להדוקא משום סחיטה כדפירש בקונטרס וכן פירש ר"ח אף על גב דלא אשכחן דהוה חייש לסחיטה אלא גבי מים כדאמר בפרק ואלו קשרים (לקמן דף קיג:) גבי היה מהלך בשבת ופגע באמת המים דאמר לגוות במיא אתי לידי סחיטה ובפרק חבית (לקמן דף קמז.) אמר הרוחץ במי מערה ונסתפג באלונטית לא יביאנה בידו ומפרש בגמרא משום דאתי לידי סחיטה ובפרק שואל (לקמן דף קמח.) ובריש המביא כדי יין (ביצה דף ל.) גבי הני נשי דלא משניין ניפרוש סודרא פירוש על הכד דלמא (ג) מיטמיש במיא ואתי לידי סחיטה אבל גבי יין לא גזרינן משום סחיטה כדאמר בפרק תולין (לקמן דף קלט:) מסננין את היין בסודרין וטעמא

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פי"ב מהלכות מעשה קרבנות הל' יד סמג לאוין של:

מא ב מיי' פט"ז מהל' א"ב הלכה ט י סמג לאוין קב טוש"ע אה"ע סי' ה סעיף יא:

מב ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יב:

מג ד מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף א:

מד ה מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע שם סי' שכח סעיף לב:

מה ו טוש"ע שם סי' שכ סעיף יח:

◆

מסורת הש"ס

[מנחות נו: ע"ש בכורות לג:]

[מנחות נה:]

גיטין ע.

יבמות סה: גיטין מג. קדושין לה.

ביצה יח: ע"ז כח.

[גי' הערוך ינמא]

[עי' תוס' לקמן קלד: ד"ה ואין]

[לעיל סו. וש"נ]

[illegible]

ביצה יח:

שם ותענית יג:

בכורות כה. ע"ש כתובות ו. ע"ש

[גירי' הערוך מסוברייא]

רבינו חננאל

החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ איני והא תניא לא יגמע ויפלוט אבל מגמע ובולע ומשני אביי כי תנן נמי מתני' לא יגמע ויפלוט תנן. רבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע והא דתניא שרי לפני טבול כלומ' קודם אכילה שרי. מתניתין דאסר לגמע ולבלוע לאחר והוא לאחר אכילה וממאי דטיבול לשון אכילה הוא דתנן הביאו לפניו מטביל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת ותוב אבל מטבל בסיני תרגימא. ר' יצחק מטבל בירקי. תניא נמי הכי השמש מטבל בבני מעים וטעמא מאי שהחומץ קודם אכילה אינו מרפא אבל לאחר אכילה מרפא. ומפורש בתלמוד א"י מודים חכמים לר' במגמע חומץ של תרומה אחר טיבולו שמשלם קרן וחומש. שהחומץ מיישב את הנפש. ודברי ר' מפורשי ביוה"כ ואקשינן לרבא' והא מדלפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי. דשמעינן ליה לרבא דאית ליה הואיל דגרסי' בי"ט פרק [ב'] דתנן [התם] מטבילין כלים מלפני השבת. כ"ע מיהת כלים בשבת לא מ"ט וכל חד אמר טעמא. רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי. ואקשי' אי הכי אדם נמי. ושנינן אדם נראה כמקר ומהווינן בימות הגשמים ובמים הרעים ג"כ אית ליה אנפא שלא נראה כמתקן כלום ואקשי' תתינח בשבת ויוה"כ מי שרי ברחיצה דאמרת נראה כמיקר. אמר רבא הואיל ואישתרי טבילה בשבת אשתרי נמי ביוה"כ הכא נמי לימא רבא הואיל ולפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי וקשיא זו על רבא ושנינן הדר ביה רבא ואמר בין לפני טיבול בין לאחר טיבול שרי. ומוקים לה למתני' כדאביי דאמר לא יגמע ויפלוט תנן אבל לגמע ולבלוע שרי. ואקשי' ממאי דהאי דטיבול הדר ביה דלמא מטבילה דיוה"כ הדר ביה ואמר אין טובלין. ושנינן לא דהא תניא בהדיא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ. אלמא אמרי' הואיל והתירה טבילה בשבת התירה נמי ביוה"כ. וכך פירשנו שמועה זו ביום טוב החושש בשיניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא שמן ולא שמן וורדים כו'. שמעינן מינה דבני מלכים דרגילי בסיכת שמן וורד בחול לא מסי להו בשבת *) והוא חשוב להן. לפיכך בשבת אסור הלכך בני מלכים ושכיח להו ורגילי ביה לא מסי להו ושרי אבל שאר בני אדם דלא שכיח להו ולא רגילי ביה מסי לפיכך אסור. ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים. כלומר כל ישראל מותרין בשמן וורד אמר רב הלכה כר"ש. ודייקינן (לרבי) [דרבי] שמעון **)לטעמיה לפיכך שנה כל אדם סך כדרכו ואינו מתכוין לרפואה ואם נתרפא נתרפא ואקשי' למימרא דרב כר' שמעון סבירא ליה דאמר דבר שאין מתכוון מותר. לפיכך פסק הלכה כר' שמעון והאמרי משמיה דרב האי מסוכרייא דנזייתא אסור להדוקא ביומא טבא. פי' כגון

*) נראה דצ"ל אבל שאר בני אדם דלא רגילי כהו והוא חשוב להן לפיכך בשבת אסור וכו'. **) נראה דצ"ל לטעמי' דס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר לפיכך וכו'.

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה לא יסוך כהן יין: (ב) תוס' ד"ה לא ס"ד וכו' אע"ג דסבירא ליה טבילה: (ג) ד"ה האי וכו' על הכד דילמא מיטמיש במיא:

רב נסים גאון

והאמר ר' יוחנן הן הן החזירוני לנערותי. עיקר דילה במסכת גיטין בפרק מי שאחזו קורדיקוס (דף ע) אמר אביי מי שאינו בקי בדרך ארץ ליתי תלתא בביזי קרטמי דחדיי ופרוקינהו וניסלוק כל יומא חדא מינייהו ונימזוג בחמרא ונישתי אמר ר' יוחנן הן הן החזירוני לנערותי: ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים. במשנת יבמות (דף סה) בסוף פרק הבא על יבמתו:

אם

---

* מלות הסוגר"ם
] הנראות
שהדיקר הוא
הלכה שניה
של ר' יוחנן שהוא נוגע
לסוגיאנו [

נושא
חומץ
לשינים
1. מגמע ופולט
2. מגמע ובולע

מבנה
◇ אביי/רבא
תשובות ליישב
מה שקתני בברייתא
עם משנתנו בדין
גמיעת חומץ בשבת
I - II
ב' שלבים בדברי
רבא

נושא:
הסבר
לפסיקת
רב
לקולא
כר"ש
(להתיר סיכת
שמן וורד על
מכה בשבת)